

DOKUMENTI NEPOŠTEDNE BORBE ZAGREBAČKOG PROLETARIJATA

Mnogi od izloženih eksponata prvi put su objavljene u javnosti – Organiziranje posjeta u grupama

U izložbenim dvoranama u Opatičkoj ul. 20 na zanimljiv način prikazan je jedan dio prošlosti Zagreba – borbeni put KPJ i zagrebačkog proletarijata.

Grupe građana, koje pristižu u dvorane, zapisuju u knjizi utisaka svoje dojmove, pa najčešće konstatiraju, da je izložba sveobuhvatan prikaz velike epopeje, s toliko materijala, da ga nije moguće u jednom posjetu pregledati. Osobito je zanimljiva činjenica, da u dvoranama ima mnogo slika i dokumenata, koji se sada prvi put iznose pred javnost, pa je i s te strane izložba dobila posebnu draž.

U dvorani kod ulaza, odmah na prvim panoima saznajemo, da su radnici Zagreba još 1860. godine poslali zahtjev za osnivanje radničkog prosvjetnog društva, koji je ondašnja vlada odbila. U dane Pariske komune – u travnju 1871. – u maloj varošici pod Medvednicom stolarski radnici provode prvi štrajk, iako su već prije (1869.) zagrebački slagari pokušali provesti »strike«, kako bi poboljšali svoje životne uvjete. Ali petnaest prvih organizatora štrajka u Zagrebu završilo je u zatvoru. Nepoštedna borba zagrebačkog proletarijata protiv kapitalista otkriva se u stotinama detalja, na oglasima i pozivima na štrajkove i demonstracije, na fotografijama, koje pokazuju ranjenike iz uličnih nemira i t. d.

Velika fotografija Radićeva trga 1918. godine, prepunog demonstranata, koji su izišli s crvenim zastavama i tražili da se sruši stara monarhija pokazuje, koliko je vrienja bilo u tim revolucionarnim časovima.

Stare fotografije Zagreba prikazale su jedan drugi, prizemni grad u centru. Fotografija Preradovićeve trga otkriva miran provincijski gradić s kočijom i jednokatnim kinom »Metropol«, u kojem su održane mnoge protestne skupštine radnika. Malo dalje je slika, koja prikazuje ugao Frankopanske ulice i Ilice s tramvajem, koji vuče konj, i napisima na trgovinama s mnoštvom imena privatnih trgovaca. Snimak je napravljen u vrijeme, kad je radnička klasa Zagreba organizirala generalni štrajk, 1920. godine. Policija je tada napala radničku skupštinu u dvorani današnjeg Dramskog kazališta u Frankopanskoj ulici, pa se 10.000 radnika oduprlo teroru policije, što je imalo za posljedicu, da je 60 radnika ranjeno u borbi, koja je trajala puna tri sata.

Kada bismo gledali samo slike nekadašnjega grada, već bi to bilo dovoljno da nam predoči borbu zagrebačkih radnika. Na primjer, fotografija ba-

rikada od stolica iz kavane »Korzo«, da se radnici zaštite od policije, dovoljno nam govori o stanju u gradu 1928. godine. Tada je, naime, Mjesni komitet KPJ organizirao demonstracije, u kojima je sudjelovalo više od 60.000 demonstranata, od kojih je pet ubijeno, a 40 ranjeno u borbi s policijom.

Mnogo je zanimljivih detalja u dokumentima i materijalima, koji će zainteresirati i sve naše građane, pa je upravo zato teško odabrati, samo nekoliko njih, da se pokaže silan uspon djelovanja partijske organizacije u Zagrebu u 40 godina revolucionarnog rada. Možda se to može ilustrirati snažnim porastom članstva KPJ, odnosno SKJ u Zagrebu. Fotografije nam tako prikazuju prvog sekretara sekcije metalaca, još živog revolucionara Dragutina Veselija, člana KPJ od 1919. godine, zatim Dragutina Sailija, prvog sekretara SKOJ-a u Željezničkoj radionici, koji je član te organizacije također od 1919. godine.

Na jednom drugom mjestu susrećemo se s podatkom, da su 1928. godine bila 134 člana KPJ u zagrebačkim partijskim organizacijama. Na velikom panou, koji stoji u predvorju, zabilježeno je brojčano stanje članstva iz 1945. godine, kad su u organizacijama KPJ bila 3282 člana, pa do prošle

godine, kad se broj članova više nego udeseterostručio. Zagreb je prema tom podatku do kraja devetog mjeseca prošle godine imao oko 39.000 članova SKJ.

Na izložbi se posjetilac teško može odlučiti kod koje bi se slike ili dokumenta duže zadržao. Svaki od izloženih materijala toliko je važan i zanimljiv, da privlači, ali čini nam se, da velika fotografija Zagreba iz zraka, na kojoj su obilježene lokacije svih partijskih ćelija u vrijeme okupacije grada, najviše privlači posjetioce, koji traže nije li i u njihovoj ulici djelovala partijska organizacija, a da oni za to nisu znali. Privlače zatim slike heroja, fotografije najboljih boraca i njihovih akcija u okupiranom gradu i t. d.

To je izložba, koja je već dosad izazvala veliku pažnju građana, pa je upravo zbog toga organiziran posjet u grupama, kako bi organizacije, podružnice i škole mogle već prije najaviti dolazak. Tako je svakom posjetiocu omogućeno da nesmetano pregleda tisuće zanimljivih dokumenata, slika i materijala, koji prikazuju borbeni put Komunističke partije u Zagrebu u proteklih 40 godina.

G-c